

ОБҐРУНТУВАННЯ МІСЦЬ МОЖЛИВОГО РОЗМІЩЕННЯ СУЧАСНИХ ПОЛІГОНІВ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ НА ТЕРИТОРІЇ РАЙОНІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Цвеляк О.М., магістрат заочної форми навчання
Одеського державного екологічного університету
Сафранов Т.А., проф. ОДЕКУ, науковий керівник
м. Одеса, вул. Львівська, 15, Україна*

Проблема управління та поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) залишається однією з найбільш актуальних екологічних і соціально-економічних проблем України. Домінуючим способом поводження з ТПВ в Україні залишається їх вивезення та захоронення на сміттєзвалищах («полігонах»), а це вимагає значних земельних ресурсів.

За даними Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації (2018 р.) на території області розташовано 614 сміттєзвалищ, які займають близько 1300 га земель. Більшість з них знаходяться у незадовільному стані та експлуатуються з порушенням природоохоронного законодавства та вимог санітарно-епідеміологічної безпеки. З метою удосконалення системи поводження з ТПВ пропонується ліквідувати численні сміттєзвалища і побудувати 4 сучасних міжрайонних полігони ТПВ у межах 5 кластерів на території Одеської області, які виділені, в основному, за принципом географічної близькості.

Розміщення цих полігонів ТПВ повинно базуватися на ДБН В.2.4-2-2005 «Полігони ТПВ. Основи проектування» (2005 р.), які містять вимоги то того, де «полігони ТПВ розміщують», «розміщення полігонів ТПВ допускається» та «розміщення полігонів ТПВ не допускається». У зв'язку з цим проаналізовані фізико-географічні, інженерно-геологічні, гідрогеологічні, техногенні та соціально-економічні показники, що визначають можливості розміщення міжрайонних полігонів ТПВ на території Одеської області.

Для обґрунтування місць можливого розміщення сучасних міжрайонних полігонів ТПВ на території Одеської області, насамперед, проаналізована сучасна ситуація щодо обсягів утворення ТПВ на території адміністративних районів. Сумарний розрахунковий обсяг утворення ТПВ на території Одеської області складає 1288,6 тис. т/рік, причому істотна частина (674,1 тис. т/рік) приходить на м. Одеса (Екологічний паспорт Одеської області, 2017 р.). Розміщення полігонів ТПВ приведе до додаткового техногенного навантаження на навколишнє природне середовище, а тому необхідно враховувати існуючий рівень техногенного навантаження. Одним із показників загального техногенного навантаження на окремі території є модуль техногенного навантаження, який визначається як сума вагових одиниць всіх видів відходів (твердих, рідких, газоподібних) промислових, сільськогосподарських і комунальних об'єктів за часовий проміжок – 1 рік, віднесена до площі адміністративного району або області, в межах якої розташовані ці об'єкти, тобто модуль виражається в тис. т/км² на рік (Г.І. Рудько, О.М. Адаменко, 1997). Найбільш високі значення модуля техногенного навантаження приходить на Кілійський і Білгород-Дністровський райони області (без урахування максимального значення модуля техногенного навантаження для м. Одеса).

Оцінка рівня сприятливості районів і кластерів області для розміщення полігонів ТПВ за окремими показниками: 1) розрахунковий обсяг утворення ТПВ, тис. т/рік; 2) відносна площа звалищ та «полігонів» ТПВ, %; 3) відносна площа ураженості земель ерозійними процесами, %; 4) відносна площа земель з рівнем ґрунтових вод понад 2 метрів, %; 5) відносна площа розвитку карстових процесів; 6) відносна площа розвитку техногенних екзогенних; 7) кількість зсувів у межах району; 8) модуль техногенного навантаження). Слід зазначити, що оцінкою значущості вище перелічених показників не обмежуються вимоги до полігонів ТПВ (ДБН В.2.4-2-2005 «Полігони ТПВ. Основи проектування»).

Оцінка кожного показника була дана в балах (3 бали – сприятливі умови, 2 бали – відносно сприятливі умови, 1 бал – несприятливі умови). Усереднені значення суми значень показників, що розглядаються, для окремих кластерів виглядають таким чином: 1 кластер (північні райони області) – 17,3 балів; 2 кластер (північно-східні райони області) – 16,4 балів; 3 кластер (райони, прилеглі до Одеси) – 13,5 бали; 4 кластер (південно-західні райони області) – 16,0 балів; 5 (південні райони області) кластер – 14,5 бали. Отже, усереднені значення показників для окремих показників розрізняються незначно.

Таким чином, за фізико-географічними, інженерно-геологічними, гідрогеологічними, техногенними та соціально-економічними показниками, визначаючих можливості розміщення сучасних міжрайонних полігонів ТПВ, на території районів Одеської області нерівнозначні.

За отриманими даними не представляється можливим рекомендувати конкретні місця для розміщення полігонів ТПВ, але вони є основою для позитивної або негативної оцінки того чи іншого показника в межах окремого району Одеської області.